

REMISSVAR

2017-11-07
Dnr 3.9:0560/17

Justitiedepartementet
Grundlagsenheten

Så stärker vi den personliga integriteten Slutbetänkandet av Integritetskommittén (SOU 2017:52)

(Ju2017/05090)

Inledning

I delbetänkandet SOU 2016:41 kartlade och analyserade Integritetskommittén faktiska och potentiella risker för den personliga integriteten.¹

Barnombudsmannen lämnade synpunkter på delbetänkandet i november 2016. I slutbetänkandet lämnar kommittén förslag utifrån den tidigare kartläggningen och analysen. Barnombudsmannens synpunkter på denna remiss tar sin utgångspunkt i FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Barnombudsmannen välkomnar slutbetänkandet av Integritetskommittén och lämnar synpunkter där vi menar att barnets rättigheter särskilt berörs.

3 Något om de nya kraven i dataskyddsförordningen

3.3 Information till de registrerade

Barnombudsmannen är positiv till att dataskyddsförordningens genomförande kommer att förtydliga informationsansvaret hos den personuppgiftsansvariga mot den registrerade. Integritetskommittén lyfter att detta ansvar kommer innebära att den personuppgiftsansvariga måste se till att information ska vara koncis, klar och tydlig, begriplig och i lätt tillgänglig form, med användning av ett klart och tydligt språk. Varje barn ska enligt artikel 16 i barnkonventionen skyddas från olagliga ingripanden i sitt privatliv och har enligt artikel 13 rätt till information anpassad till hens ålder och mognad. Med bakgrund av detta vill Barnombudsmannen, i likhet med kommittén, särskilt betona vikten av att informationen ska anpassas efter barnets ålder och mognad när den registrerade är ett barn.

5 Skolan

I delbetänkandet redovisade Integritetskommittén sin bedömning av den samlade effekten av den kartläggning och övervakning som en enskild person kan bli föremål för i dagens digitaliserade samhälle. Kommitténs generella slutsats är att den enskilde på ett flertal områden drabbas av stegvisa försämringar i skyddet av den personliga integriteten. Vad gäller skolan så har skolornas huvudmän att

---

¹ SOU 2016:41.

hantera ett antal risker för den personliga integriteten och kommittén föreslår därför vissa åtgärder.

5.2.1 Uppförandekod

Barnombudsmannen tillstyrker förslaget att regeringen bör ge Skolverket i uppdrag att initiera och stödja utarbetandet av en uppförandekod för skolan. Det finns idag inget särskilt regelverk för hur personuppgifter ska hanteras i skolan och det finns ett stort behov av kunskap om hur det allmänt hållna regelverket ska tillämpas på skolområdet.

Barnombudsmannen instämmer i kommitténs bedömning att en uppförandekod är fördelaktig eftersom den kan anpassas till ändrade förhållanden snabbare och enklare än en författning. Det är viktigt att en sådan uppförandekod uppdateras regelbundet och följer den tekniska utvecklingen på området. Barnombudsmannen vill dock understryka vikten av att följa upp vilket genomslag en uppförandekod faktiskt får på skolområdet och att säkerställa att en sådan kod följs.

Utöver utarbetandet av en uppförandekod vill Barnombudsmannen återigen framhålla behovet av ett kunskapslyft för alla lärare, som inkluderar IT-kunskap och kunskap om barnets rätt till privatliv.² Vi ser det som oroväckande att det i delbetänkandet konstaterades att omkring hälften av lärarna i grundskolan anser sig ha ett stort behov av kompetensutveckling inom IT-områden och att omkring fyra av tio lärare uppger att de inte alls arbetar med sina elever för att främja en säker användning av internet.

5.2.2 Sekretess

Integritetskommittén föreslår att regeringen bör utreda frågan om ett utökat sekretesskydd för uppgifter om elever i skolans IT-system. Barnombudsmannen tillstyrker förslaget och menar att en sådan utredning bör tillsättas skyndsamt, eftersom vi redan lever i en tid då digitaliseringen av skolan har nått långt. Tidigare utredningar har visserligen sett över liknande frågor, men som kommittén påpekar gjordes dessa översyner i en tid då digitaliseringen av skolan ännu inte nått lika långt som idag.

Varje barn har enligt barnkonventionens artikel 16 rätt till skydd för sitt privatliv. För att främja barnets hälsa och utveckling uppmuntras konventionsstaterna att respektera barnets rätt till personlig integritet och sekretess.³ Integritetskommitténs förslag ligger i linje med artikel 16 och med FN:s barnrättskommittés rekommendation till Sverige att anstränga sig ytterligare för att ta fram regelverk till skydd för barnets personliga integritet.⁴

9 Konsumentområdet

9.2 Uppförandekoder

Integritetskommittén föreslår att Konsumentverket bör få i uppdrag att initiera och stödja utarbetandet av uppförandekoder för de branscher där personuppgifter hanteras för huvudsakligen kommersiella ändamål, däribland sociala medier.

² Barnombudsmannens remissvar över delbetänkandet (SOU 2016:41), Hur står det till med den personliga integriteten? – En kartläggning av integritetskommittén. Tillgänglig på <https://www.barnombudsmannen.se/barnombudsmannen/vart-arbete/nya-remissvar/2016/11/betankandet-hur-star-det-till-med-den-personliga-integriteten/>

³ FN:s barnrättskommitté, Allmän kommentar nr 4 (2003), Ungdomars hälsa och utveckling inom ramen för konventionen om barnets rättigheter, punkt 11.

⁴ FN:s barnrättskommitté, Sammanfattande slutsatser och rekommendationer avseende Sveriges femte periodiska rapport (CRC/C/SWE/CO/5), punkt 24.

Kommitténs förslag syftar till att stärka möjligheten för individen att ta ställning till och bestämma över hur de egna personuppgifterna används. Kommittén påpekar att förslaget kan ha särskilda konsekvenser för barn. Uppförandekoderna skulle nämligen kunna innehålla vägledning för hur samtycke kan inhämtas från vårdnadshavare när detta krävs. Kommittén menar att om en sådan vägledning blir verklighet, medför det ett bättre skydd för unga, eftersom de inte hamnar i situationer där deras personuppgifter hanteras utan laglig grund.

I vårt remissyttrande till delbetänkandet lyfte vi särskilt fram problematiken som finns i relation till godkännande av svårförstådda och otydligt formulerade användarvillkor på sociala medier.

Barnombudsmannen menar att förslaget kring uppförandekoder som vägleder inhämtning av vårdnadshavares samtycke är positivt och kan bidra till en bättre och tydligare reglering på marknaden. Vi vill också återigen betona vikten av att användarvillkoren görs begripliga och tydliga, så att informationen är anpassad till målgruppens ålder och mognad.

11 Åtgärder inom några andra områden med allvarliga eller påtagliga risker

11.1.3 De brottsbekämpande myndigheternas verksamhet

Integritetskommittén föreslår att regeringen bör låta utreda en lagreglering av sådana integritetskänsliga spaningsmetoder som idag inte är reglerade eller har en svag reglering. Barnombudsmannen tillstyrker förslaget och önskar återigen betona vikten av att myndigheterna i sin integritetsbedömning särskilt ser till det enskilda barnet som berörs, direkt och indirekt, av hemliga avlyssningar och spaningar.

13 Samhällets skyddsmekanismer

13.2 Åtgärder för att stärka skadeståndsrätten som rättsmedel

Integritetskommittén föreslår att regeringen bör låta utreda frågan om Datainspektionen ska ges i uppdrag att som part föra skadeståndstalan i domstol för enskilda.

För att barnkonventionens rättigheter ska vara meningsfulla krävs enligt FN:s barnrättskommitté att barnet har tillgång till effektiva och barnanpassade rättsmedel för upprättelse vid kränkningar av rättigheter.⁵ Under 2016 presenterade Barnombudsmannen en kartläggning av barns och ungas klagomöjligheter i Sverige. Den visade att möjligheterna för barn och unga i Sverige att klaga på rättighetsinskränkningar är starkt begränsade, bl.a. på grund av att myndigheter inte är tillgängliga för barn eller anpassade till barns förutsättningar och behov.⁶

Barnombudsmannen är positiv till Integritetskommitténs förslag men vill betona vikten av att inkludera ett barnrättsperspektiv i en sådan utredning och klargöra vilka möjligheter barn har att få sin sak prövad när de utsatts för intrång i sin personliga integritet.

---

⁵ FN:s barnrättskommitté, Allmänna kommentar nr 5 (2003), Allmänna åtgärder för genomförandet av konventionen om barnets rättigheter, punkt 24.

⁶ Barnombudsmannen, Barns och ungas klagomöjligheter, 2016.

13.3 Åtgärder för att förbättra det straffrättsliga sanktionssystemet.

Utifrån att barn är en extra utsatt grupp i förhållande till it-relaterad brottslighet, till exempel sexuella övergrepp på nätet, tillstyrker Barnombudsmannen Integritetskommitténs förslag om att regeringen bör följa upp att polis och åklagare följer de rekommendationer avseende kompetens och metod för utredning av it-relaterad brottslighet som Riksrevisionen har rekommenderat. Rekommendationerna innefattar bland annat att polisen ska säkerställa att grundutbildningen till polis motsvarar verksamhetens behov med hänsyn till den tekniska utvecklingen och dess påverkan på brottsligheten. Polisen rekommenderas också att utveckla och förankra nationella arbetssätt och metodstöd för utredningen av it-relaterad brottslighet. Dessa rekommendationer menar vi är högst relevanta utifrån att till exempel barnpornografibrott och kontakt med barn i sexuellt syfte är en brottslighet som främst sker över nätet. Det behövs mer kompetens och metodstöd för att det utredande arbetet ska bli mer effektivt och leda till fler åtal och fällande domar.

13.4 Åtgärder för att förbättra den enskildes kunskaper

Varje barn har enligt barnkonventionens artikel 6 rätt till utveckling och har enligt artikel 5 rätt att bli skyddad och få råd och vägledning av vuxna i sin närhet. Men vad gäller den digitala utvecklingen förefaller de flesta av oss vuxna inte ha tillräcklig kompetens för att ge barn den vägledning som behövs.⁷

Integritetskommittén föreslår att regeringen bör ge en myndighet i uppdrag att utreda hur en nationell folkbildningsinsats bör vara organiserad och utformad samt vilken omfattning och finansiering en sådan insats bör ha. Barnombudsmannen tillstyrker förslaget och instämmer i kommitténs bedömning att kunskapshöjande åtgärder avseende digitaliseringens effekter på den personliga integriteten är särskilt viktiga för barn och unga.

Föredragande i ärendet har varit juristerna Amanda Bertilsdotter Nilsson och Johanna Björk.

Anita Wickström
vikarierande barnombudsman

---

⁷ SOU 2016:41, Hur står det till med den personliga integriteten, s. 177 ff.